

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Elisabet Rex
0521-60 54 60

Skötselplan
2007-02-19

Bilaga 3
Diarienummer:
511-85327-2003

Sida
1(21)

Skötselplan för naturreservatet Svankila i Melleruds kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Syfte	3
2. Beskrivning av området.....	3
2.1 Uppgifter om naturreservatet.....	3
2.2 Topografi och läge.....	3
2.3 Geologi och hydrologi.....	4
2.4 Markanvändning.....	5
2.5 Kulturhistoriska bevarandevärden.....	6
2.6 Vegetation, flora och fauna	6
2.7 Friluftsliv	10
2.8 Bebyggelse och anläggningar.....	10
3 Mark och vegetationsvård.....	11
3.1 Övergripande mål	11
3.2 Generella riktlinjer och åtgärder.....	11
3.3 Beskrivning av skötselområden.....	12
4 Friluftsliv.....	18
4.1 Övergripande mål	18
4.2 Information och anläggningar	19
5 Gränsmarkering.....	19
6 Uppföljning	19
6.1 Uppföljning av skötselåtgärder.....	19
6.2 Uppföljning av bevarandemål	19
6.3 Revidering av skötselplanen.....	19
7 Sammanfattning av planerad förvaltning.....	20
8 Litteratur	21

BILAGOR

Bilaga 3a skötselplanekarta 1:10 000

1. Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara en för Dalslands kalkskifferområden representativ ängsgranskog, som genom frånvaron av sentida skogsbruksåtgärder utgör en mycket ovanlig naturtyp i landskapet.
- Bevara och sköta en kalkpåverkad lövskog med stor andel ädellövträd, däribland många gamla och grova ekar.
- Bevara flera mindre sumpskogar som delvis består av välutvecklade alsockelkärr.
- Bevara områdets värdefulla flora och fauna som är knutna till ovan nämnda miljöer.

Syftet ska tryggas genom att:

- Området i sin helhet undantas från produktionsskogsbruk och skyddas mot annan exploatering.
- Riktade skötselåtgärder utförs i den kalkpåverkade lövskogen för att främja uppkomst och kontinuitet av vidkroniga jätteträd samt för att bevara och utveckla den kalk- och hävdgynnade markvegetationen.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Svankila
Objektnr (RegDOS id):	2005517
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Mellerud
Socken/församling:	Skållerud
Lägesbeskrivning:	8 km norr om Mellerud och 2 km sydväst om Köpmannebro, intill väg 2222 mot Skållerud.
Topografisk karta:	9C SV
Ekonomisk karta:	9C 4b
Naturgeografisk region:	Vänerslätterna
Areal:	Ca 61 ha
Markslag:	58 ha skogsmark (varav ca 30 ha barrskog med visst lövinslag, 21 ha lövskog, 6,9 ha sumpskog) och 2,4 ha gräsbärande åkermark
Förvaltare:	Västkuststiftelsen

2.2 Topografi och läge

Området är beläget intill Svanefjorden i Melleruds kommun, cirka 2 km sydväst om Köpmannebro och 8 km norr om Mellerud. Väg 2222, från väg 45 till Skållerud, går tvärs igenom reservatet i öst-västlig riktning.

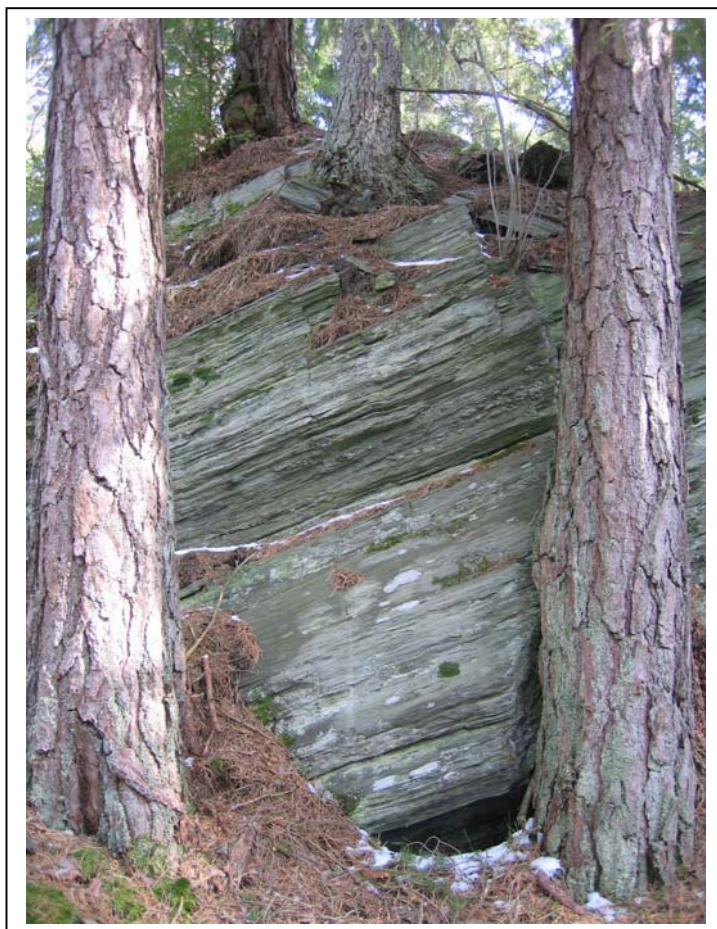
Hela området karaktäriseras av nord-sydligt orienterade ryggar och dalar, vilket ger ett kuperat landskap med många branta öst- och västsluttningar. Områdets högsta punkt ligger ca 70 m över havet medan strandlinjen ligger på ca 45 m över havet.

2.3 Geologi och hydrologi

Svankila ligger längs Svanefjordens södra strand. Svanefjorden utgör en övergång mellan Dalslands sprickdalsjöar och Vänern. Sjöns form återspeglar Dalformationens speciella geologi. Den i huvudsak nord-sydliga riktningen på öar och vikar betingas av berggrundens varierande hårdhet och veckning, medan sjöns tillflöde och utlopp är anlagda i en nordväst-sydöstlig svaghetszon i berget.

Berggrunden i reservatet utgörs av Dalslandsgruppens bergarter. Lerskiffern är den vanligaste bergarten på Svanefjordens öar och stränder, men i reservatets södra del förekommer även basisk lavasten (spilit) och kloritskiffer. Jordartskartan på SGU:s hemsida anger för området kalt berg, tunt eller osammanhängande jordtäckte.

Området genomkorsas inte av något vattendrag med vattenföring året om, men en mindre bäck rinner in i naturreservatet från söder längs en liten nord-sydlig sprickdal. Bäckens viker sedan av österut ner i en parallell men större sprickdal. Den större sprickdalen består av sumpskog som i norra delen tidigare använts som åkermark. Liksom i många andra av områdets igenväxta åkermarker påverkas hydrologin här av gamla diken. Inom området finns även ett flertal mindre sumpskogar med opåverkad hydrologi.

2.4 Markanvändning

Historisk: Vid Laga skifte över Svankila år 1860 var huvuddelen av gårdens åkermarker samlade öster om gränsen för naturreservatet. En större åker fanns dock längst upp i nordväst, samt en mindre strax söder därom. Söder om vägen fanns endast en liten åkerteg i naturreservatets östra del. Inom naturreservatets gränser brukades sammanlagt omkring 5,5 ha åkermark norr om landsvägen och 0,7 ha söder om vägen. Området norr om vägen var nästan uteslutande inägomark, men ett mindre område i nordost utgjordes av utmark och betecknades som "afrösningsjord" med berg, skogsmark och myr. Större delen av området söder om landsvägen var utmark men upp mot vägen fanns ganska stora områden av inägomark som betecknades ängsmad, ängsdråg, berg med äng eller dylikt.

På den ekonomiska kartan från 1890-91 är större delen av det som ingår i Svankila naturreservat markerat som skogsmark. Brukandet av den forna ängsmarken tycks ha upphört, eller också skiljer terminologin mellan de båda karteringarna så att de trädbärande ängsmarkerna nu istället benämns som skogsmark. Endast omkring två hektar närmast den stora åkern i nordväst är fortfarande markerad som lövbärande äng. Lövskog dominerar helt norr om vägen, men i anslutning till utmarken på Laga skifteskartan är även barrskog markerad. Söder om vägen är barrskogen dominerande, men i den norra delen är även mycket lövskog markerad. Åkermarken från Laga skiftet ligger kvar, men vid denna tidpunkt har även den nedre delen av det avlånga kärret söder om vägen odlats upp, liksom ett mindre dråg norr om vägen.

Enligt muntliga uppgifter från markägaren nyttjades skogen söder om landsvägen för kreatursbete in på 40-talet, medan området norr om vägen då mest nyttjades för ängs- och åkerbruk.

Den ekonomiska kartan från 1963, med ortofotobakgrund, visar fortfarande tydliga öppningar i skogen där det tidigare var åkermark, men ingen av dessa åkrar är längre i bruk. I sydvästra hörnet finns ett litet hus markerat med tillhörande tomtmark. Ett par diken som avvattnar den tidigare åkermarken finns utmärkta. En kraftledning har dragits i öst-västlig riktning genom naturreservatet och landsvägen har bitvis rätats ut.

Nuvarande: Området har under senaste halvsekllet mest nyttjats för skogsproduktion och även tidigare åkermarker har genom naturlig igenväxning mer eller mindre omvandlats till skogsmark. Delar av området norr om vägen har under en kortare period utnyttjats för nötbete. Norr om vägen har för några år sedan även naturvårdsanpassade avverkningar av gran gjorts till förmån för lövträden. I det mindre området med barrträdsdominans i nordost har däremot inga eller mycket små skogsskötselåtgärder gjorts. I skogen söder om vägen har i princip inga skogsskötselåtgärder utförts i modern tid, förutom en mindre avverkning på omkring en hektar nära vägen i områdets västra del. Ingen skogsmarksdikning har skett i området, men delar av skogen påverkas fortfarande av de gamla diken som togs upp i samband med åkerbruket.

2.5 Kulturhistoriska bevarandevärden

Gården Svankila har en intressant historia som arrendegård till Upperus bruk mellan 1752-1858. Dess markinnehav var ansevärt och under de sista åren som arrendegård hade Svankila hela tolv torp under sig. På Svankilahalvön finns ett småskaligt och omväxlande odlingslandskap med åkrar, hagmarker och kulturhistoriskt intressant bebyggelse. Detta område har pekats ut som ett "regionalt värdefullt odlingslandskap". Torpmiljön i naturreservatets sydvästra hörn, de gamla markvägarna och spåren efter tidigare ängs- och åkerbruk är allt av kulturhistoriskt intresse. Dessutom finns ett gammalt kvartsitbrott i naturreservatets östra del, strax norr om vägen, men några registrerade fornlämningar finns varken inom eller i nära anslutning till naturreservatet.

2.6 Vegetation, flora och fauna

Området söder om vägen mot Skållerud utgörs huvudsakligen av äldre, slutna ängsgranskog på frisk kalkrik berggrund. Boniteten är god och ståndortsindex varierar mellan G26 och G30. Ängsgranskogen har varit nästan helt fri från skogsbruksåtgärder under åtminstone de senaste 50 åren. Få avverkningsingrepp har gjorts och alla vindfällen har fått ligga kvar. Skogen uppvisar stor variation i såväl trädålder, trädgrovlek som slutenhet. I området finns gott om grova lågor i olika stadier av nedbrytning, och även stående döda träd och högstubbar. Bland den stående döda veden utmärker sig många grova björkar. Förutom gran finns det även gott om tall i trädskiktet samt även inslag av björk, asp och klibbal samt enstaka grova askar och lönnar. I västra delen ökar andelen tall, som bitvis blir det dominerande trädslaget. I öster delas granskogen av en tvärt utskuren dalgång som skär igenom naturreservatet i nord-sydlig riktning. Området mellan dalgången och den östra reservatsgränsen utgörs av en långsträckt höjd där granskogen har ett något större lövinslag bestående av asp, björk, lönn och hassel. Även längs västra sidan av dalgången märks en ökad lövandel. Längs dalgången finns många lodytor där det kalkrika skifferberget går i dagen. Även övriga delar av granskogen karaktäriseras av liknande lodytor.

Området mellan kraftledningen och vägen utgörs delvis av lövskog med asp, klibbal, rönn och hassel som dominerande träd- och buskslag. Närmast vägen i områdets västra del har ett omkring ett hektar stort område avverkats för drygt tjugo år sedan. Ungskogen utgörs nästan uteslutande av löv. I sydvästra hörnet av naturreservatet finns ett lövdominerat område kring en gammal torplämning. Intill torpgrunden finns bland annat ett gammalt vårdträd av oxel. I övrigt finns vildapel, björk, asp, ek, lönn och tall, samt syren och robuskar intill grunden.

Mitt i ängsgranskogen ligger ett välutvecklat alsockelkärr med mycket höga naturvärden. Strax söderut ligger ett liknande men mycket mindre kärr. Den nedskurna dalen i den östra delen består också till största delen av klibbalkärr som dock delvis vuxit upp på gamla inägor. Dalgången med dess djupt nedskurna form och höga luftfuktighet utgör i kombination med det kalkrika

berget en gynnsam miljö för många mossor och lavar. Längst i väster, strax norr om vägen ligger också en mindre sumpskog, där trädskiktet utgörs av gran, asp, klibbal och björk.

Området norr om vägen mot Skållerud består huvudsakligen av lövskog på frisk kalkrik mark där berget ofta går i dagen. Lövskogen står till största delen på gamla trädbärande ängs- och betesmarker som endast brukats i liten utsträckning sedan 50-talet. Vegetationen är tydligt kalkpåverkad och till stora delar lundartad, men även många hävdgynnade växter, till exempel brudbröd och jungfrulin, är vanliga i området. På partier med tunn jordmån märks ofta en artrik och kalkpåverkad torrängsflora. Lövskogen har ett stort inslag av ädellövträd och utmärkande är många grova och vidkroniga ekar. I övrigt utgörs trädskiktet främst av asp, klibbal, björk, sälg och alm, samt inträngande granar. Granandelen var betydligt större innan naturvårdsanpassade avverkningar av gran gjordes under 2001-02. Inslaget av döda lövträd, både i form av lågor och torrakor, är relativt stort.

De gamla inägorna växer igen med främst klibbal och glasbjörk och graden av igenväxning varierar starkt. I nordväst finns ett större område som fortfarande är i det närmaste öppet medan andra delar av de övergivna inägorna hyser 40-50 årig tät lövskog med gott om död ved som följd av kraftig självgallring.

I nordöstra delen, på gammal utägomark, finns ett område med äldre barrskog. Längst ut på udden står en mycket gammal tallskog, som sedan övergår i granskog med inslag av tall, asp, björk och hassel. Även längs den västra stranden växer en del spärrgrenig hållmarkstallskog. I området norr om vägen finns några mindre kärr med klibbal och glasbjörk. Det finaste exemplet är ett alstrandkärr i den nordöstra delen. Klipporna längs stranden är solexponerade och saknar delvis jordtäckte. Vegetationen där är ofta av torrängstyp och tydligt kalkpåverkad.

Kärlväxter (för utförligare artlista, se tabell 1)

Den kalkrika berggrunden, både i norr och i söder, ger en intressant kärlväxtflora. I hela reservatet växer tätt med röda och blåa blåsippor. I ängsgranskogen finns gott om intressanta örter såsom vårärt, trolldruva, sårlåka och nästrot. Lövskogen på udden hyser en rik flora med bland annat orkidéer som sankt Pers nycklar och skogsnycklar. I reservatets norra hälft har två rödlistade arter påträffats: hällebräcka och trollsmultron.

Lavar, mossor och svampar (för utförligare artlista, se tabell 1)

Ängsgranskogen, lövskogen med gamla ädellövträd och sumpskogarna utgör gynnsamma miljöer för epifytiska mossor och lavar. Andra intressanta miljöer finns där det kalkrika skifferberget går i dagen, både i granskogen där miljön är fuktig och skuggig och längs de solexponerade stränderna. Lavfloran i reservatet är dåligt undersökt. Endast ett fåtal signalarter har ännu noterats i området och inga rödlistade arter. Mossfloran är bättre inventerad, främst i och intill det sydvästra alkärret (skötselområde 4a), och innehåller där en lång rad signalarter. Bland annat förekommer den rödlista-

de mossan gul nålfruktsmossa i området. Marksvampfloran har förutsättningar att vara mycket värdefull, men har ännu inte inventerats då svamp-tillgången varit god. Fyra rödlistade svamparter har ändå påträffats i området. Av dessa är kungsspindling luddticka och fyrflikig jordstjärna, alla goda signalarter för näringsrika granskogar med lång skoglig kontinuitet, och hör till den exklusiva marksvampsfloa man kan hitta i värdefulla kalkgranskogar. Förekomsten av kandelabersvamp signalerar att det i området även finns en kontinuitet av gamla aspar och asplågor i olika nedbrytningsstadier.

Fauna

I området finns ett rikt fågelliv med bland annat grönsångare, skogsduva och mindre hackspett, varav de två senare är rödlistade. Området är attraktivt för hackspettar och förutom mindre hackspett finns även spillkråka och större hackspett i området. Svankila ingår i en av de prioriterade trakterna inom åtgärdsprogrammet för vitryggig hackspett. Även om det inte finns några sentida observationer från just Svankila bedöms området norr om vägen ändå som en gynnsam miljö för vitryggig hackspett. I Svane fjorden finns också gott om sjöfågel, till exempel havstrut, stor- och småskrakar, skäggdopping, storlom och fiskande smålom.

Vid stränderna på udden syns spår av bäver i form av bävergnagda träd. Söder om vägen löper grävlingstigarna tätt. Insektsfaunan är inte inventerad i reservatet, men framför allt lövskogen på udden med rikligt med död ved bör kunna hysa en intressant insektsfauna.

Svenskt namn	Latinskt namn	Fyndplats	Kategori	Källa
Kärlväxter				
Kärrbräken	Thelypteris palustris		S	SNF
Blåsippa	Hepatica nobilis	Hela området	S	LÖV, SNF, KAB
Svart trolldruva	Actea spicata	Ängsgranskogen	S	SNF, NBI, KAB
Tandrot	Cardamine bulbifera		S	SNF
Lundtrav	Arabis hirsuta			SNF
Stor fetknopp	Sedum rupestre			SNF
Vit fetknopp	Sedum album			SNF
Gullpudra	Chrysosplenium Alternifolium	Ängsgranskogen	S	SNF
Hällebräcka	Saxifraga osloënsis	Lövskog på udden	NT, EU	SNF, LST
Svartoxbär	Coloneaster melano-carpus			
Trollsmultron	Potentilla rupestris		VU	SNF
Brudbröd	Filipendula vulgaris			SNF
Småfingerört	Potentilla tabernae-montani			SNF
Sörtvedel	Astragalus glycyphyl-los			SNF
Vippärt	Lathyrus niger	Ängsgranskogen	S	SNF, KAB
Vårt	Lathyrus vernus	Ängsgranskogen	S	NBI, KAB
Duvnäva	Geranium columbi-num			SNF
Underviol	Viola mirabilis		S	SNF
Dvärghäxört	Circaea alpina	Ängsgranskogen	S	SNF, KAB
Sårläka	Sanicula europea	Ängsgranskogen	S	SNF, LST, NBI, KAB
Kungsmynta	Origanum vulgare			SNF
Vätters	Lathraea squamaria		S	SNF
Nästrot	Neottia nidus-avis	Ängsgranskogen	S	SNF, NBI, KAB
Korallrot	Corallorhiza trifida		S	SNF
Tvåblad	Listera ovata		S	SNF
Skogsknipprot	Epipactis helleborine	Lövskog på udden	S	LST, LÖV
Skogsnycklar	Dactylohyza maculata ssp. Fuchsii	Lövskog på udden		LST, LÖV
Sankt Persnycklar	Orchis mascula	Lövskog på udden		SNF, LST
Lundelm	Elymus caninus		S	SNF
Skärmstarr	Carex remota		S	SNF
Slokstarr	Carex pseudocyperus			SNF
Skogsstarr	Carex sylvatica	Lövskog på udden		SNF, LÖV
Mossor				
Liten baronmossa	Anomodon longifolius	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF
Grov baronmossa	Anomodon viticulosus	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF
Fällmossa	Antitrichia Curtipendula	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF
Grön sköldmossa	Buxbaumia viridis	Dalgång s om vägen	S, EU	SNF
Stubbspretmossa	Herzogiella seligeri	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF
Guldlockmossa	Homalothecium Sericeum	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF
Rörsvepemossa	Jungermannia leiantha	Dalgång s om vägen	S	SNF
Blek stjärnmossa	Mnium stellare	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF

Platt fjädermossa	Neckera complanata	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF
Gul nålfruktsmossa	Phaeoceros Carolinianus	Ängsgranskogen	NT	LST
Stenporella	Porella cordaeana	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF, NBI
Träd-porella	Porella platyphylla	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF, NBI
Skogshakmossa	Rhytidiadelphus sub- pinnatus	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF
Kruskalkmossa	Tortella tortuosa	Ängsgranskogen/ litet alkärr	S	SNF
Lavar				
Glansfläck	Arthonia spadicea		S	SNF
Rostfläck	Arthonia vinosa		S	SNF
Lönnlav	Bacidia rubella	Lövskog på udden	S	LÖV
Gammelgranslav	Lecanactis abietina	Ängsgranskogen		NBI
Havstulpanlav	Thelotrema lepadinum		S	SNF
Svampar				
Kandelabersvamp	Clavicornia pyxidata	Ängsgranskogen	NT, S	LST, NBI
Trådticka	Climacocystis borealis	Ängsgranskogen	S	KAB
Kungsspindling	Cortinarius elegantior		NT, S	KAB
Liten hjorticka	Datronia stereoides			KAB
Fyrflikig jordstjärna	Geastrum quadrifidum		NT, S	SNF
Luddicka	Inonotus tomentosus		NT, S	KAB
Blek rynkhätta	Mycena niveipes			KAB
Fåglar				
Skogsduva	Columba oenas	Lövskogen udden	NT	LST
Mindre hackspett	Dendrocopos minor		NT	SNF

Tabell 1. Tabell över naturvårdsintressanta arter.

- Rödlistade arter (artDatabanken 2005): "RE" Försvunnen, "CR" Akut hotad, "EN" Starkt hotad, "VU" Sårbar, "NT" Missgynnad, "DD" Kunskapsbrist.
- Signalarter (Skogsstyrelsen, 2002): "S".
- Arter i art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet, "EU".
- Källa: "LÖV" Lövsfogar i Melleruds kommun, "NBI" Nyckelbiotopsinventeringen, "LST" Länsstyrelsens flora- och faunaregister, "SNF" Naturskyddsföreningen i norra Älvsborg, Förslag till framtida skogsreservat, "KAB" Karin och Anders Bohlin AK Naturkonsulterna.

2.7 Friluftsliv

Området norr om landsvägen bedöms ha betydelse för det rörliga friluftslivet eftersom det utgör en del av Dalslands kanalsystem. Däremot nyttjas området söder om vägen endast i liten omfattning för friluftsliv idag.

2.8 Bebyggelse och anläggningar

Det finns idag inga byggnader inom reservatet. I höjd med vägen mot Skållerud finns en kraftledning (luftledning) som korsar reservatet i öst-västlig riktning.

3 Mark och vegetationsvård

3.1 Övergripande mål

Den äldre gran- och tallskogen, liksom sumpskogarna, ska präglas och formas av den naturliga dynamiken. Lövrika och kulturpräglade områden ska i huvudsak nyttjas och skötas som betad lövskog och där ska finnas många äldre spärrgreniga lövträd, främst ekar, i ljusöppna lägen.

3.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Barrskog

Områden med äldre gran- och tallskog lämnas till fri utveckling. Inga levande träd eller buskar avverkas och inga döda träd eller buskar, varken stående eller liggande, flyttas eller tas bort.

Sumpskog

Sumpskogarna lämnas till fri utveckling och med naturlig hydrologi. Inga levande träd eller buskar avverkas och inga döda träd eller buskar, varken stående eller liggande, flyttas eller tas bort. Röjning/gallring av gran kan bli aktuell om graninslaget ökar mer än vad som bedöms acceptabelt. Där diken förekommer läggs dessa igen för att återskapa en naturlig hydrologi.

Lövskog i gamla ängs- och hagmarker norr om landsvägen

Bete återupptas i hela området norr om landsvägen (förutom sumpskogen i väster, skötselområde 4c). Alla grova ekar frihuggs för att ge träden tillräckligt med utrymme och ljus för att överleva och för att de med tiden ska kunna utvecklas till jätteträd. Ett flertal unga ekar och andra lövträd frihuggs för att säkerställa nästa generation av gamla och grova lövträd.

Granar som vuxit upp i lövskogen tas ned och nya uppväxande granar röjs bort vid behov. Enstaka äldre granar lämnas kvar. All död ved lämnas kvar, förutom visst röjningsavfall. Avverkade granar kan tas ut ur området om det anses lämpligt. För att gynna hackspettarna görs högstubbar alternativt ringbarkning av en del gran.

Brynmiljöer norr om landsvägen

Hela skogsbrynet betas och eventuellt inträngande gran tas bort. Brynet röjs selektivt för att gynna bär- och nektarproducerande träd och buskar.

Övergivna åkermark

Den naturliga etableringen av lövträd och buskar får fortsätta på de övergivna åkertegarna. Eventuellt inträngande gran röjs bort vid behov. Områdena norr om landsvägen betas tillsammans med omgivande lövskog.

Om intresse finns hos markägare och djurhållare kan betesputsning eller sly- och buskröjning bli aktuellt på den stora, nästan helt öppna åkermarken i nordväst (skötselområde 2).

Diken som avvattnar gammal åkermark läggs igen, såväl norr som söder om landsvägen.

Lövrik skog söder om landsvägen

Naturligt lövrika partier i barrskogen lämnas utan åtgärd. Området norr om kraftledningen är i delar tydligt kulturpräglad med lövdominerade partier och yngre inväxt av gran. I dessa partier röjs merparten av den inväxande granen bort. Även den lövdominerade ungskogen invid vägen i naturreservatets västra del röjs på inträngande gran. De enstaka grova och vidkroniga lövträden som finns i området frihuggs.

Kulturlämningar

Torplämningarna i skötselområde 5 hålls fria från igenväxning genom återkommande röjningar. Röjning sker även kring vårdträd och kulturväxter vid torpstället. Röjning längs med markvägarna sker vid behov.

3.3 Beskrivning av skötselområden

Skötselområde 1

Naturtyp: Betad lövskog med grova ekar.

Areal: 20,6 ha

Beskrivning: Området utgörs av ett större lövskogsområde norr om landsvägen. Det har tidigare huvudsakligen bestått av trädbärande ängs- och hagmarker med flera insprängda åkertegar. I området finns fortfarande gott om gamla vidkroniga ekar. Den yngre lövskogen (< 100 år) som växer upp kring de kvarstående träden består mest av asp, klibbal, björk, sälg, alm, samt gran. Granandelen har under en period varit betydligt större än nu, men de flesta granarna togs bort för några år sedan genom naturvårdsanpassade avverkningar. På många ställen, oftast på övergivna åkertegar, växer täta bestånd av klen björk, al och asp, gärna tillsammans med hasselbuketter. Brynet mot den öppna marken i öster är flerskiktat och hyser bland annat slån, en, tall, ek, vildapel, asp och björk. Längs stranden i väster står mycket tall av hållmarkskaraktär. Inslaget av döda lövträd, både i form av lågor och torrakor, är stort i hela området. Både skogsduva och mindre hackspett häckar. Kärlväxtfloran är artrik och tydligt kalkpåverkad, med ett stort antal signalarter.

Bevarandemål: Området ska bestå av en mosaikartad betad lövskog med mark- och buskvegetation som är präglad av ett extensivt kreatursbete. Det ska finnas gott om gamla ekar och andra grova lövträd, samt rikligt med död ved av olika trädslag, dimensioner och nedbrytningsstadier.

Området ska hysa ett rikt djur- och växtliv och ha goda livsbetingelser för skyddsvärda, hotade och rödlistade arter av bland annat lavar, mossor, insekter, svampar, kärlväxter och fåglar.

Brynmiljöer mot betes- och jordbruksmark ska vara välutvecklade och flerskiktade och innehålla nektargivande och bärande träd och buskar för att gynna fåglar och insekter.

För att gynna vittryggig hackspett kan de igenväxta åkertegarna med fördel bestå av täta bestånd av främst björk, asp och al där det kontinuerligt bildas stora mängder stående och liggande död ved.

Engångsåtgärder:

- Stängsling för att möjliggöra bete av hela området norr om vägen (förutom sumpskogen i väster, 4c).
- Alla grova ekar frihuggs så att de får tillräckligt med utrymme och ljus för att överleva och utvecklas och därmed möjlighet att med tiden bilda jätteträd.
- Ett flertal unga ekar och andra lövträd frihuggs för att säkerställa nästa generation av gamla och grova träd.
- All död lövved lämnas kvar, förutom visst röjningsavfall.
- De tätt igenväxta åkertegarna lämnas till fri utveckling.
- Mer död ved skapas, till exempel genom att skapa högstubbar av asp, al, björk och gran eller genom ringbarkning (dock ej asp).
- Granar tas ned och nya uppväxande granar röjs bort vid behov. Enstaka äldre granar lämnas kvar. Avverkade granar kan tas ut ur området om det anses lämpligt.
- Igenläggning av diken i igenväxt åkermark.

Underhållsåtgärder:

- Årligt extensivt kreatursbete med betespåsläpp efter 25 juni. Med fördel kan området sam- eller växelbetas med olika djurslag.
- Fortsatt röjning kring frihuggna träd.
- Röjning av inträngande gran.
- Selektiv röjning av skogsbryn mot angränsande öppna marker.

Skötselområde 2

Naturtyp: Gräsbärande åkermark

Areal: 2,4 ha

Beskrivning: Området består av före detta åkermark som fortfarande huvudsakligen är träd- och busklös. Marken täcks av ett tjockt förnalager av delvis förmultnad gräs- och örtvegetation. Sly har sakta börjat vandra in men igenväxningen sker långsamt. I kanterna växer främst klibbal, björk, asp och enstaka granar.

Bevarandemål: Området ska utvecklas till en öppen eller halvöppen betesmark. Buskar och lövträd som eventuellt får etablera sig naturligt ska vara präglade av kreatursbete. Om området tillåts växa igen ska det med tiden bli en naturlig del av skötselområde 1.

Engångsåtgärder: - Igenläggande av diken.

Underhållsåtgärder:

- Årligt extensivt kreatursbete, se skötselområde 1.
- Inträngande gran röjs bort vid behov.
- Betesputsning eller sly- och buskröjning om intresse finns hos markägare och djurhållare.

Skötselområde 3

Naturtyper: Barrskog

Areal: 29,9 ha
varav a) 16,8; b) 9,1 och c) 4,0 ha

Beskrivning: 3a) Området utgörs av ett större område söder om landsvägen, med äldre, sluten ängsgranskog på kalkrik berggrund. I stort sett hela området är klassat som nyckelbiotop. Ängsgranskogen är botaniskt rik och här finns ett flertal signalarter och rödlistade arter bland både lavar, mossor, svampar och kärlväxter. Trädskiktet domineras av gran med inslag av tall, björk, klibbal, asp samt enstaka grova askar och lönnar. Mot väster ökar tallandelen som bitvis blir det dominerande trädslaget, och längst i norr ökar lövträdsandelen. Skogen uppvisar stor variation i trädålder, stamgrovlek och slutenhet. Det finns gott om grova lågor i olika stadier av nedbrytning, och även döda, stående träd och högstubbar. Bland den stående döda veden utmärker sig många grova björkar. Skogen har varit nästan helt fri från skogsbruksåtgärder under de senaste 50 åren. Få avverkningsingrepp har gjorts och vindfällan har fått ligga kvar. Närmast landsvägen finns dock ett omkring ett hektar stort hygge med cirka tjugoårig lövdominerad ungskog. På hygget, nära landsvägen, står en grov vidkronig ask. Den smala markvägen är nästan utan körskador.

3b) Området ligger i reservatets sydöstra del och utgörs av en långsträckt höjd i nord-sydlig riktning. Det består av kalkrik äldre gran- och tallskog, där det också växer en hel del lövträd som asp, björk, lönn och hassel. Det finns gott om död ved, både lågor och torrakor i olika stadier av nedbrytning. I norra delen, mellan landsvägen och kraftledningen, finns lövrika och tydligt kulturpräglade partier som domineras av asp, al, rönn och hassel, men med gott om inväxande gran. Längst upp i nordöst, nära landsvägen, står en grov vidkronig ek. Strax söder om kraftledningen finns en liten igenväxande åkerteg som till stora delar fortfarande är träd- och busklös.

3c) Området utgörs av barrskogsklädda utmarker i den nordöstra delen av naturreservatet. På udden längst upp i norr växer det mycket gamla och knotiga tallar. Där är jordmånen tunn och tallskogen kan i det närmaste klassas som hållmarksskog. Mot söder

övergår området i en äldre granskog som även får inslag av asp, björk och hassel.

Bevarandemål:

Områdena ska främst bestå av äldre barrskog som präglas och formas av naturlig dynamik. De ska hysa ett rikt djur- och växtliv och utgöra en god livsmiljö för skyddsvärda, hotade och rödlistade arter av bland annat fåglar, svampar, mossor, lavar, kärlväxter och insekter.

Gran- och barrblandskogen ska vara sluten med stor åldersspridning och hög andel död ved i olika nedbrytningsstadier. Det ska också kontinuerligt finnas lövträdsrika områden med inslag av grova lövträd. Lövrika partier i området norr om kraftledningen ska utgöra värdefulla lövsuccessioner med endast måttlig graninväxt. Detsamma gäller lövungskogen på avverkningssytan i område 3a och den lilla igenväxande åkermarken i område 3b. De två gamla lövträdsolitärerna nära landsvägen ska växa ljusöppet.

Tallskogen (3c) ska helt domineras av tall och innehålla ett stort antal träd av mycket hög ålder och en påtaglig andel död ved i form av torrakor och lågor av tall. Området kan med fördel ingå i stängslingen av området norr om landsvägen.

Engångsåtgärder:

- Frihuggning av den grova eken (3b) och den grova asken (3a).
- Røjning i lövungskogen (3a) för att gynna uppkomsten av ett grövre lövskogsbestånd.

Underhållsåtgärder:

- Røjning kring de frihuggna träden vid behov.
- Bortrøjning av unga granar i och kring lövungskogen (3a), i lövrika partier norr om kraftledningen (3b) och på den igenväxande åkertegen (3b).
- Røjning längs med gammal markväg vid behov.

Skötselområde 4

Naturtyper: Sumpskog

Areal: 6,8 ha
varav a) 0,9; b) 4,2; c) 1,2 och d) 0,5 ha

Beskrivning: 4a) Området ligger omsluten av ängsgranskog och är klassat som nyckelbiotop. Det utgörs av ett litet, välutvecklat alsockelkärr som är vattenfyllt hela året. Kärret har goda livsförutsättningar för många skyddsvärda arter, främst lavar och mossor. Inom skötselområdena 3a och 3b finns ytterligare alsockelkärr, av ringa storlek, som inräknas i arealen för skötselområde 4a och ska behandlas på samma sätt.

4b) Området består av ett avlångt klibbalkärr i en brant nedskuren dalgång som leder i nord-sydlig riktning. Trädsiktet består av glest växande högre alar med inslag av enstaka granar och björkar. Den norra delen av kärret, som för länge sedan utnyttjats som åkermark, är till stora delen bevuxen med täta videsnår istället för al. Där finns även en liten öppen myr. Ett dike avvattnar den tidigare uppodlade delen och en bäck som rinner ner i dalgången från sydväst mynnar i detta dike. Dalgångens nedskurna läge med branta sluttningar ger en gynnsam miljö för många moss- och lavararter.

4c) Området ligger norr om landsvägen i reservatets västra del och består av blandsumpskog med gran, asp, klibbal, björk och hassel. Död ved förekommer som både lågor och torrakor.

4d) Området utgörs av en liten strandnära alsumpskog i naturreservatets norra del, som påverkas av vattenståndet i sjön. Förutom al finns även ett påtagligt inslag av gran i sumpskogen.

Bevarandemål: Alla sumpskogarna ska präglas av naturlig dynamik och en naturlig hydrologi ska råda. Områdena ska innehålla gott om död ved av olika dimensioner och nedbrytningsstadier. Alla sumpskogar ska hysa ett rikt djur- och växtliv och utgöra goda livsmiljöer för skyddsvärda, hotade och rödlistade lavar och mossor.

Engångsåtgärder: - Igenläggning av dike i område 4b.

Underhållsåtgärder: - Røjning av inträngande gran vid behov.

Skötselområde 5

Naturtyp: Sekundär lövskog

Areal: 0,5 ha

Beskrivning: Området ligger i reservatets sydvästra hörn. Det består av en halvöppen, lövskogsbevuxen glänta kring en gammal torplämning och ett litet kärr. Vid torpgrunden finns ett gammalt vårdträd av oxel. I övrigt växer det vildapel, björk, asp, ek, lönn, klibbal och enstaka tall och en. Intill torpgrunden växer syren och rosbuskar. Död ved förekommer endast som enstaka torrakor. Under trädskiktet kommer ett rikligt uppslag av yngre löv.

Bevarandemål: Området kring torplämningen ska bestå av gles lövskog och de historiska spåren från tiden som torpställe ska vara tydliga. Vårdträd, fruktträd och kulturväxter står kvar tills de går ut naturligt. I området ska det förekomma både stående och liggande död ved av grövre dimensioner.

Engångsåtgärder: Inga.

Underhållsåtgärder:

- Bortröjning av uppkommande löv och eventuellt inträngande gran. Syrener, rosor och andra kulturväxter lämnas.
- Enstaka yngre lövträd av lämpliga trädslag lämnas att växa sig stora för att med tiden ersätta äldre träd som dör.
- Rövning kring torpgrunden.

4 Friluftsliv

4.1 Övergripande mål

Naturreseptatet ska vara tillgängligt för allmänheten, såväl via landsvägen som via Dalslands kanal. En mindre bilparkering ska finnas i anslutning till naturreseptatet. Allmänheten ska kunna röra sig i hela naturreseptatet, även i det område som hägnats för bete. Det ska finnas möjlighet att på plats få information om naturreseptatet.

Förutom parkeringsplats, informationsskylt och genom-/övergångar för passage in och ut ur beteshägn ska inga andra anordningar eller anläggningar iordningställas för friluftslivet.

4.2 Information och anläggningar

Mål: En mindre bilparkering finns inom naturreservatet vid landsvägens norra sida nära naturreservatets östra gräns. Vid parkeringen ska det finnas en informationstavla som uppdateras och underhålls vid behov. Då området norr om vägen hägnas in för bete ska det på lämpliga platser finnas passager in och ut ur hagen.

Engångsåtgärder: Informationstavla sätts upp på den plats som är markerad på karta i bilaga 3a. Tavlan ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. Den ska innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. Då området norr om landsvägen hägnas av för bete anläggs genom-/övergångar på lämpliga platser.

Underhållsåtgärder: Parkeringsplats, informationstavla och över-/genomgångar för tillträde till betesmarken ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5 Gränsmarkering

Reservatets gräns ska utmärkas i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt naturvårdsverkets anvisningar.

6 Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet ska dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen ska framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljning av bevarandemål genomförs var 10:e år för hela reservatet

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen indikerar att behov finns. Länsstyrelsen ansvarar för att dokumentationen utförs och utvärderas.

7 Sammanfattning av planerad förvaltning

Hela förvaltningen för Svankila naturreservat bekostas av staten.

Skötselåtgärd/uppföljning	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	Alla yttergränser	En gång, underhålls vid behov	1
Informationsskylt	Se skötselplanekarta	En gång, underhålls vid behov	1
Parkeringsplats	Se skötselplanekarta	En gång, underhålls vid behov	1
Uppsättning av rovdjurssäkert beteshägn samt över-/genomgångar för allmänheten	1	En gång, underhålls vid behov	1
Kreatursbete	1 och 2	Årligen	1
Betesputsning eller sly- och buskröjning	2	Vid behov eller inte alls	3
Frihuggning av grova lövträd	1 (även 3a och b)	En gång	1
Frihuggning av yngre ekar och andra lövträd	1	En gång	2
Röjning kring frihuggna träd	1 (även 3a och b)	Vart 10:e år	2
Selektiv röjning i skogsbyn	1	Vart 10:e år	3
Tillskapande av död ved (högstubbar och ringbarkning)	1	En gång	3
Avverkning av uppvuxna granar	1	En gång	3
Röjning av inträngande gran i lövträdsdominerade skötselområden	1, 2 och 5	Vart 10:e år	2
Bortröjning av yngre gran i lövträdsrika partier av barrdominerade skötselområden	3a och b (delar av)	Vart 10:e år	3
Röjning i lövungskog	3a	En gång	3
Röjning av lövsly	5	Vart 10:e år	2
Röjning kring torpgrund	5	Vart 10:e år	2
Röjning längs med gammal markväg	3a	Vid behov	3
Igenläggning av diken	1 + 2 + 4b	En gång	3
Uppföljning av skötselåtgärd	Alla	Efter åtgärd	2
Uppföljning av bevarandemål	Alla	Vart 10:e år	2

Tabell 2. Prioritering av föreslagna skötselåtgärde och uppföljning.

Intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

8 Litteratur

- Cederberg, B., Löfroth, M. 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Gärdenfors, U. (ed.), 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Länsstyrelsen Älvsborgs län. 1976. *Natur i Älvsborgs län. Inventering och handlingsprogram för allmän naturvård*.
- Länsstyrelsen Älvsborgs län. 1989. *Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv samt områden med geografiska bestämmelser i Älvsborgs län*.
- Länsstyrelsen Älvsborgs län. 1989. *Lövskogar i Melleruds kommun. Rapport 1989:3*.
- Länsstyrelsen Älvsborgs län. 1994. *Värdefulla odlingslandskap i Älvsborgs län. Rapport 1994:5*.
- Rikets allmänna kartverk. 1965. *Ekonomisk karta över Sverige; 9c Mellerud 4b Köpmannebro*. Stockholm.
- Skogsstyrelsen, 2000. *Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer*. Skogsstyrelsen Jönköping.
- Skogsstyrelsen, 2002. *Handbok för inventering av nyckelbiotoper*. Skogsstyrelsen, Jönköping.
- Stiftelsen Älvsborgs länsmuseum. 1979. *Kulturhistorisk områdesanalys av Melleruds kommun inom områdesplan för Dalslands kanal*. Vänersborg.
- Älvsborgs länsmuseum. 1987. *Ekonomisk karta över Älvsborgs län, Dalsland, 1890-1891; 35 Köpmannabro*. Skara.

Ej publicerade källor:

- Bohlin, A. & K. *Svampar funna vid inventering i södra delen av planerat naturreservat Svankila*. Inventerat 2005.
- Lantmäteriet, Vänersborg, akt 15-SKÅ-53. Laga Skifte år 1866, öfver alla ägorne till 1mtl Frälsehemmanet Swankila uti Elfsborgs Län på Dals Land. Nordahls Härad och Skålleruds Socken.
- Naturskyddsföreningen Norra Älvsborg. *Skyddsvärda skogsområden i Dalsland*. 2001.
- Skogsstyrelsen. *Sumpskogsinventering, objektnummer 02 och 03 på ekonomisk karta 09C 4b*. Inventerat 1993 resp 1995.
- Skogsstyrelsen. *Nyckelbiotopsinventering, objektnummer 07, 08, 09 och 10 på ekonomisk karta 09C 4b*. Inventerat 1995.